

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1433 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
Tojirova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahridinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umida	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovхunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxirovna	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakllantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikani integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи	
Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	

Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	
Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации.....	1117
Парпиева Наргиза Тахировна	
Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari	1122
Gulbayeva Feruza Islomovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati.....	1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari	1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II	1143
Алиева Сусанна Сейрановна	
O'zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari.....	1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	
Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting	1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o'g'li, Rustamov Suxrob Asror o'g'li	
Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi?	1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o'rni.....	1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo'yicha tizimlarni takomillashtirish yo'llari	1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna	
Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish	1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiye Sherzodbek Nurmuhammad o'g'li	
Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish	1182
Babaev Jo'rabek	
Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati	1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
O'zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlari	1194
Turopov Maqsudjon	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati	1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo'llari	1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Цифровизация экономики и генезис стран мирового хозяйства	1211
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
“Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi” faoliyati	1216
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish asosida soliq to'lovchilar iqtisodiy faoliyatini tartibga solish mexanizmlari.....	1220
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar	1223
Xamdamov Shoh-Jahon Rahmat o'g'li	
Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli y'nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida).....	1229
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	

Uy-joy kommunal xo'jaligini mintaqada innovatsion rivojlantirishni boshqaruvi	1235
Adilova Yulduz Shavkatovna	
Bank tizimi likvidligini ta'minlash vositalari va usullarini takomillashtirish	1239
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li	
Milliy brendlarni shakllantirish orqali tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish	1245
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi	
Charm mahsulotlaridan tayyorlangan bolalar transformatsion sumka ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligi	1250
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyati: iqtisodiy tahlil va islohotlar zarurati	1256
Raximov Ilyos Ikramovich	
Yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirish strategiyasi.....	1262
Nabiyeva Saidaxon Abduvaxabovna	
Banklarda moliyaviy xavfsizlik kategoriyasining evolyusiyasi.....	1268
Qobilov Muxammad Ayubxon Yusufjon o'g'li	
Развитие системы бухгалтерского учёта и отчётности на современном этапе	1273
Мамажонов Акрамжон Тургунович, Юсупова Малика Ботиралиевна	
Практика банковского кредитования предпринимательских субъектов сферы услуг в германии	1279
Мукарова Сарвиноз Маликовна, Каримова Азиза Махомадризовна	
Статистический анализ теневой экономики в узбекистане	1283
Кошанов Абдимурат Азат ули, Абдиразакова Асемай Жандулла кизи	
The importance of using digital technologies in business	1288
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
0,4 kv kuchlanishdan ta'minlanuvchi suv nasoslarini tarmoq faza kuchlanishi yo'qolishidan himoyalash.....	1292
Xalikova Xurshida Abdullayevna, Nurova Malika Abduzairovna, Mustayev Ruslan Aktamovich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish	1297
Dexkonova Sayidaxon Nurmuxammatovna	
Ijtimoiy-iqtisodiyot va markaziy osiyo mamlakatlari ijtimoiy sohada	1302
Usmanxo'jayeva Surayyo Muxtarovna	
Aksiyalarni ommaviy joylashtirish amaliyotini tashkil etish va o'tkazish bosqichlari	1307
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
Approaches to effective management of tax liabilities through tax auditing	1311
Abdullayev Abror Bozarboevich	
Tijorat banklarida aktivlarni sekyuritizatsiyalash tizimini takomillashtirish.....	1316
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich	
Tashqi va ichki omillar ta'sirini hisobga olgan holda korxona moliyaviy holati barqarorligining tahlili	1325
Eshkuvatov Azizjon Baxtiyorovich	
Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	1330
Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich	
Sun'iy intellekt asosida bank tizimini modernizasiya qilish va samaradorligini oshirish	1333
Boykulov Baxriddin Karshievich	
Aksiyadorlik jamiyatlarini moliyalashtirish manbalaridan samarali foydalanish.....	1338
Arifjanova Yayraxon Usmonxo'jayevna	
Ipoteka obligatsiyalarining mamlakat iqtisodiyotining o'sishidagi ahamiyati hamda mazkur obligatsiyalar bilan bog'liq risklar.....	1343
Ibrohimov Yorqinjon To'liqin o'g'li	
Анализ спроса и потребительского поведения на продукцию, выращенную гидропонным методом	1349
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Global moliyaviy inqirozlar sharoitida aholi daromadlarining barqarorligini ta'minlash strategiyalari.....	1355
Qurbanov Ulug'bek Erkinovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o'g'li	

“O‘zbekistonning “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasi: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar”	1359
Ismailov Dilshod Anvarjonovich, Akramova Aziza Abduvohidovna	
Aksiyadorlik jamiyatlarida davlat xaridlarini tashkil etish amaliyotini takomillashtirish.....	1366
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
O‘zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish masalalari	1372
Abduraxmonova Ziyoda Abdullayevna	
Netto ish haqini hisoblashning innovatsion usullari.....	1378
Mirmahmudov Murod Irismatovich	
Xizmat ko‘rsatish sohasida tadbirkorlik: iqtisodiy va ijtimoiy istiqbollar	1383
Xaydarova Shoxista Davranovna	
Texnologiya fanida sun‘iy intellekt va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish	1388
Ashurov Nazar Raxmatullaevich	
Korporativ xaridlarni amalga oshirishdagi byurokratik to‘siqlar va ularni bartaraf etish usullari	1391
Qurbanov Shohboz Lutfillayevich	
Yashil yondashuvlar asosida barqaror iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	1396
Ubaydullaev No‘monjon Isroilovich	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini SWOT va pestel tahlil qilish orqali iqtisodiy bashoratlash.....	1401
Karimova Maftuna Nurdinovna	
O‘tkir revmatik isitmasi bor bolalarda kardiometriya ko‘rsatkichlarining statistik tahlili	1407
Muxamadiyeva Lola Atamuradovna	
Ways to develop digital economy and electronic government in UZBEKISTAN	1418
Nuriddinova Dilshodakhon Abdulla kizi	
O‘zbekistonda hayot sug‘urtasining joriy etilishi va unga ta’sir etuvchi demografik omillar ta’siri.....	1422
Mirzamahmudova Madina Odiljon qizi	
Global iqlim o‘zgarishining turizm sektoriga ta’siri: muvofiqlashtirish va barqarorlikka erishish strategiyalari	1428
Karimova Shaxnoza Uktamovna	

GLOBAL IQLIM O'ZGARISHINING TURIZM SEKTORIGA TA'SIRI: MUVOFIQLASHTIRISH VA BARQARORLIKKA ERISHISH STRATEGIYALARI

Karimova Shaxnoza Uktamovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti o'qituvchisi

<https://orcid.org/0009-0000-5415-7079>

karimova.s@tsue.uz

Annotatsiya: Ushbu maqola global iqlim o'zgarishining turizm sohasiga ta'siri hamda bu sohadagi moslashuv va barqarorlik strategiyalarini chuqur tahlil qiladi. Unda iqlim o'zgarishi natijasida sayyohlik manzillari duch kelayotgan qiyinchiliklar, jumladan, ekstremal ob-havo hodisalari va dengiz sathining ko'tarilishi kabi muammolar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: global iqlim o'zgarishi, turizm sohasi, moslashuv strategiyalari, barqarorlik, ekstremal ob-havo hodisalari, dengiz sathining ko'tarilishi, iqlim xizmatlari, barqaror turizm, hamkorlik, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the impact of global climate change on the tourism sector, as well as adaptation and sustainability strategies within the field. It examines the challenges faced by tourist destinations due to climate change, including issues such as extreme weather events and sea-level rise.

Key words: global climate change, tourism sector, adaptation strategies, sustainability, extreme weather events, sea-level rise, climate services, sustainable tourism, cooperation, climate change mitigation.

Аннотация: Данная статья представляет собой глубокий анализ влияния глобальных изменений климата на туристическую отрасль, а также стратегий адаптации и устойчивого развития в этой сфере. Рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются туристические направления из-за изменений климата, включая экстремальные погодные явления и повышение уровня моря.

Ключевые слова: глобальное изменение климата, туристическая отрасль, стратегии адаптации, устойчивое развитие, экстремальные погодные явления, повышение уровня моря, климатические услуги, устойчивый туризм, сотрудничество, борьба с изменением климата.

KIRISH

Iqlim o'zgarishi va turizm biroz chalkashib ketmoqda – bu nafaqat murakkab muammolarni, balki odamlarning moslashuvi va yashillikka intilishi uchun yangi imkoniyatlarni ham yuzaga keltirmoqda. Mintaqalar hozirda ob-havoning o'zgarishi, dengiz sathining ko'tarilishi va tabiiy hodisalarning oldindan aytib bo'lmaydigan ta'sirini boshidan kechirmoqda; turizm esa bu ta'sirni bir nechta yo'nalishda sezmoqda. Masalan, Vermont iqlimini baholash (VCA) dasturi Vermont shtatidagi dam olish va sayyohlik obyektlarini xavfsiz saqlash uchun ko'p hollarda aqlli rejalashtirish zarurligini ko'rsatmoqda[1]. Germaniyaning Shimoliy dengizi bo'yidagi moviy iqtisodiyot konsepsiyasi esa turli guruhlar allaqachon iqlim o'zgarishining ularning daromadlariga va mahalliy muhitga qanday ta'sir qilayotganini sezganini bildiradi. Bu ikki tomonlama ssenariy: klassik turizm faoliyatini yuritish qiyinlashgan bo'lishi mumkin, ammo aynan shu o'zgarishlar barqaror yangi amaliyotlarni sinab ko'rishga bo'lgan istakni ham kuchaytiradi. Natijada, turizm sohasi issiq iqlimga moslashish uchun moslashuvchan strategiyalar asosida yo'nalishini o'zgartirishi zarur.

Iqlim o'zgarishi tufayli ob-havo holatlari kutilmagan tarzda o'zgarib bormoqda va bu butun dunyo bo'ylab sayyohlik maskanlari faoliyatiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kutilmagan hodisalar – to'satdan kuchli yomg'irlar, uzoq davom etgan qurg'oqchiliklar yoki mavsumiy haroratning keskin o'zgarishi – mashhur sayohat yo'nalishlarining jozibasini asta-sekin susaytirmoqda. Vermont iqlimini baholash loyihasi bu holatning yaqqol misolidir: ob-havodagi kutilmagan hodisalar Vermont turizm sohasiga qanday salbiy ta'sir qilganini ko'rsatib bergan, bu esa rejalashtiruvchilarga mahalliy iqtisodiyotni saqlab qolish uchun yangi strategiyalar ishlab chiqish zarurligini anglatgan. Ko'plab holatlarda turizm sanoatining barqaror ob-havoga bo'lgan ilgari mavjud bo'lgan ishonchi hozirgi kunda xarajatlar va marketing rejalari uchun noaniqliklar tug'dirmoqda. Sayohatchilar endi tarixiy jozibador joylardan ko'ra iqlim o'zgarishiga bardosh bera oladigan joylarni afzal ko'rmoqda. Umuman olganda, o'zgaruvchan ob-havo va turizm o'rtasidagi murakkab bog'liqlik shuni ko'rsatadiki, tashrif buyuruvchilar va korxonalar doimiy o'zgaruvchan muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun iqlimga oid aniq va sifatli xizmatlar zarur[2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda global miqyosdagi eng dolzarb ekologik va iqtisodiy muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu hodisa turizm sohasi uchun bevosita va bilvosita xavflarni keltirib chiqarmoqda. Iqlim sharoitining o'zgarishi turistik manzillar jozibadorligining pasayishi, ob-havo xavflarining ortishi va sayohat mavsumlarining qisqarishi kabi oqibatlariga olib kelmoqda. Buni World Tourism Organization tomonidan tayyorlangan tahliliy hisobotlarda aniq ko'rish mumkin, unda iqlim o'zgarishi turizmning hududiy va mavsumiy tuzilmasiga kuchli ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Turizm va iqlim o'zgarishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ilmiy asosda o'rgangan tadqiqotchilardan biri Scott D. etiborimizni turistik faoliyatning o'zi ham issiqxona gazlari chiqindilarining muhim manbai ekanligiga qaratgan. Uning ta'kidlashicha, ayniqsa aviatashuvlar va kruiz xizmatlari orqali hosil bo'ladigan karbon izlari global iqlimga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois turizmni uglerod neytral yoki kam chiqindili soha sifatida qayta ko'rib chiqish zarurati tug'ilmoqda.

Becken S. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa turizmning iqlimga ta'siridan tashqari, iqlim o'zgarishining turizmga bo'lgan ta'siri yanada chuqur tahlil qilingan. Jumladan, u iqlim o'zgarishi oqibatida Alp tog'laridagi qishki turizm faoliyati pasayishini, dengiz bo'yidagi kurort hududlarida esa suv sathining ko'tarilishi bilan bog'liq xavflarni ko'rsatadi. Uning fikricha, ushbu holat iqtisodiy jihatdan turizmga tayanadigan hududlar uchun jiddiy xatar tug'diradi.

Gössling S. va Hall C. M. kabi mutaxassislar barqaror turizm modelini yaratishda muvofiqlashtirilgan strategiyalarning ahamiyatiga urg'u berishgan. Ularning tadqiqotlarida milliy darajadagi iqlim siyosatlarini bilan turizmni rivojlantirish strategiyalarini uyg'unlashtirish taklif etiladi. Bunda turistik obyektlarning energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va turizmga atrof-muhit monitoring tizimini joriy qilish asosiy e'tiborni tashkil etadi.

Turizm sohasidagi adaptiv boshqaruv strategiyalari bo'yicha ilg'or ishlardan biri Simpson M. tomonidan olib borilgan bo'lib, u iqlim xatarlariga moslashuv imkoniyatlarini tahlil qilgan. Jumladan, ekoturizm, mavsumdan tashqari turizmni rivojlantirish, risklarni baholashga asoslangan rejalashtirish kabi yondashuvlar orqali turizmning iqlim o'zgarishiga chidamliligini oshirish mumkinligi ko'rsatilgan.

Iqlimga nisbatan barqarorlik strategiyalari kontekstida Berrang-Ford L. kabi olimlar muvofiqlashtirish mexanizmlarining global darajada yo'lga qo'yilishi zarurligini ta'kidlaydi. Ular iqlimga moslashuv strategiyalarining faqat milliy emas, balki xalqaro hamkorlik doirasida amalga oshirilishi, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhimligini e'tirof etadilar.

Ushbu ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va unga moslashish strategiyalari turizm sohasida uzviy muvofiqlashtirishni, institutsional qo'llab-quvvatlashni va texnologik yangilanishni talab qiladi. Ayniqsa, barqaror turizm modelini ishlab chiqishda olimlar tomonidan ilgari surilgan qarashlar hozirgi zamon tahdidlariga javob bera oladigan amaliy yechimlar shaklida aks etmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda iqlim o'zgarishining turizm sektoriga ta'sirini aniqlash maqsadida ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Ma'lumotlar kontent tahlili usuli orqali baholanib, mavjud tendensiyalar, xavflar va adaptiv strategiyalar aniqlanib, ularning samaradorligi solishtirma tahlil yordamida o'rganiildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dengiz sathining ko'tarilishi chiroyli va barqaror plyajlarga tayanadigan jamoalarni xavotirga solmoqda. Iqlim o'zgarishi qirg'oqlarni asta-sekin yemirmoqda – bu jarayon eroziya, vaqt-vaqti bilan suv toshqinlari va uzoq yillardan beri sayyohlarni jalb qilib kelgan yashash joylarining yo'qolishiga olib kelmoqda. Bu esa nafaqat landshaft jozibasini yo'qotadi, balki infratuzilma va mahalliy iqtisodiyotga, ayniqsa tabiat va iqtisodiyot murakkab tarzda bog'langan hududlarda, zarar yetkazadi. Turizm o'sishning asosiy manbai bo'lgan ko'plab rivojlanayotgan hududlarda hozirda odamlar "uch karra g'alaba" modeli – iqlimga moslashuv, chiqindilarni kamaytirish va barqaror taraqqiyot yo'nalishini bir vaqtning o'zida ta'minlashga intilmoqda. Bu g'oyalarning siyosatga mohirona integratsiya qilinishi, hattoki iqlim yangi muammolar tug'dirayotgan bir paytda ham, jamoalarga o'z diqqatga sazovor joylarini saqlab qolishga yordam beradi.

Tabiiy ofatlar sonining ortib borishida iqlim o'zgarishi asosiy omil bo'lib turibdi. Sayohat xavfsizligi va turizm barqarorligi esa jiddiy muammolarga duch kelmoqda. Ilgari xavfsiz deb hisoblangan joylar hozirda bo'ronlar, suv toshqinlari yoki o'rmon yong'inlari xavfi ostida qolmoqda – bu esa sayohat rejalari va tashrif buyuruvchilar xavfsizligiga putur yetkazmoqda. Natijada sayohatchilar ishonchi susaymoqda, turizmga tayanadigan mahalliy iqtisodiyotlar esa zarar ko'rmoqda. Qirg'oqlar bo'yab dengiz sathining ko'tarilishi mavjud vaziyatni yanada

og'irlashtirmoqda: plyajlarning eroziyaga uchrashi va sho'r suvlarning quruqlikka kirib kelishi ekotizimlar hamda tabiiy resurslarga tayanib yashayotgan aholiga jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda[4]. Hukumatlar va tashkilotlar bu tahdidlarni asta-sekin anglab yetmoqda va tezda moslashuv strategiyalarini ishlab chiqishni muhim deb hisoblamoqda. Kuchayib borayotgan bu xavf fonida barqarorlikni ta'minlash va turizmni saqlab qolish uchun Integratsiyalashgan qirg'oqbo'yi hududini boshqarish kabi kuchli siyosiy choralar zarur[3].

Iqlim o'zgarishi ekotizimlarni izdan chiqarmoqda, bu esa tabiat va turizmni biz kutmagan darajada larzaga solmoqda. Yashash joylarining qisqarishi va yovvoyi tabiatning nomutanosib holga kelishi natijasida tabiatdagi muvozanat buzilmoqda, bu esa o'zining tabiiy jozibasi bilan tanilgan hududlarning qadriyatini pasaytirmoqda. Masalan, qirg'oqbo'yi hududlarida dengiz sathining ko'tarilishi kuchli eroziyani keltirib chiqarmoqda, asosiy dengiz hayvonot dunyosi esa kamayib bormoqda. Natijada, suvga sho'ng'ish va baliq ovlash kabi faoliyatlar tobora cheklanmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yer resurslaridan oqilona foydalanishga qaratilgan siyosat bunday muammolarni yengillashtirishga yordam berishi, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlab, bir vaqtning o'zida turizmni ham qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Ko'plab sayyohlik joylari ob-havo izdan chiqqanida chinakam siqilish holatiga tushadi. Mehmonlarga ko'p tayanadigan hududlar iqlim o'zgarishi shunchaki ob-havo hodisasi emas, balki mahalliy budjetga jiddiy zarar yetkazishi mumkinligini yaxshi biladi. Bu yerda g'alati burilish shundaki, ob-havo odamlarni bir zumda o'ziga tortadi, lekin vaziyat keskinlashganida ularni to'xtatib qo'yadi. Mahalliy, ko'pincha mavsumiy faoliyat yuritadigan korxonalar iqlimning oldindan aytib bo'lmaydigan inijliklari tufayli tez-tez sarosimaga tushib qolmoqda. Sharoitlar yanada beqarorlashgan sayin, bu hududlar o'zini samarali tarzda sotishda qiynalmoqda – tashrif buyuruvchilar sonining kamayishi odatda pul oqimining kamayishini anglatadi.

Global isish shuni ko'rsatmoqdaki, biz noqulay ob-havoga bardosh bera oladigan inshootlarni barpo etishimiz kerak, ayniqsa turizm bilan bog'liq hududlarda. Mintaqalar hozirda ekstremal ob-havo hodisalari va dengiz sathining ko'tarilishi bilan yuzma-yuz kelmoqda, shu bois ushbu tahdidlarga qarshi tura oladigan inshootlarni loyihalashtirish zarur. Bunday chidamlilik nafaqat jozibali sayyohlik joylarini himoya qiladi, balki mahalliy jamoalarga iqlim o'zgargan sharoitda ham rivojlanishda davom etishga yordam beradi. Ekologik toza rejalashtirishni joriy etish – bu bo'ronlarga bardosh bera oladigan, kam uglerodli kelajakka yo'naltirilgan muhim qadam bo'la oladi. Masalan, Vermont iqlimini baholash natijalari shuni ko'rsatadiki, oqilona va strategik rejalashtirish turizmga tayanadigan jamoalarning ijtimoiy-iqtisodiy tuzilmasini mustahkamlash imkonini beradi. BMTTDning so'nggi tadqiqotlari iqlim o'zgarishiga qarshi qat'iy choralar ko'rish barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishning asosi bo'lib, barqaror infratuzilmaga investitsiyalar zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi. Qisqasi, turizm ushbu kutilmagan davrda omon qolishi uchun ana shu elementlarni to'g'ri tanlash muhimdir.

Iqlim o'zgarishi sayyohlik sektoriga kuchli bosim o'tkazmoqda, bu esa sohani tabiiy resurslardan foydalanishda atrof-muhitni muhofaza qilish bilan birga biznesni saqlab qolish choralarini izlashga majbur qilmoqda. Turizm sohasi asosan tabiatga tayanadi, shu bois bu resurslarni oqilona boshqarish iqlim tahdidlarini yumshatish va yo'nalishlarni jonli saqlab qolish uchun muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, iqlimga moslashishni rag'batlantiruvchi siyosat ko'plab ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin – iqlimga yaxshiroq moslashuvdan tortib, chiqindilarni kamaytirish va umumiy barqarorlikka erishishgacha[5]. Suvni tejash va energiya samaradorligini oshirish kabi oddiy amaliy qadamlar nafaqat ba'zi operatsion xarajatlarni kamaytiradi, balki korxonalarni ob-havo bilan bog'liq zarbalarga nisbatan biroz barqarorroq qiladi.

Iqlimimiz keskin o'zgarayotgan bir vaqtda turizm sohasi moslashishi lozim – sohani saqlab qolish uchun favqulodda vaziyatlarga tayyor rejalarni hozirdan yangilash zarur. Dovullar va suv toshqinlari kabi og'ir ob-havo hodisalari tobora ko'paymoqda va bu holat sayyohlik joylari hamda ularga tayanayotgan mahalliy iqtisodiyotlarni himoya qilish uchun kuchli strategiyalarni talab qiladi. Manfaatdor tomonlar avvalo eng zaif qatlamlarga, ayniqsa tirikchiligi turizmga to'liq bog'liq bo'lgan odamlarga e'tibor qaratib, xavf tahlillarini o'tkazishdan boshlashlari mumkin. Ba'zi holatlarda bu erta ogohlantirish tizimlarini joriy qilish yoki jamoaviy treninglar tashkil etishni anglatadi – bu esa ko'plab hollarda uzoq muddatli barqarorlikka zamin yaratadi. Masalan, global rif tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, qashshoq jamoalar tabiiy resurslarga tayanayotgan bo'lsa, u holda iqlim kutilmagan hodisalariga nisbatan aqlli va moslashtirilgan choralar ishlab chiqilishi muhimdir.

Global iqlim o'zgarmoqda va "cho'qqi mavsumidan tashqari turizm" endilikda resurslar yukini kamaytirish va sayohatlarda barqarorlikni ta'minlashning oqilona usuli sifatida qaralmoqda. Odamlarni tinchroq davrlarda sayohat rejalashtirishga undash tashrif buyuruvchilar oqimini teng taqsimlashga yordam beradi, bu esa ko'pincha resurslar allaqachon haddan tashqari yuklanganda, atrof-muhitga bosimni pasaytiradi. Bunday yondashuv nafaqat mahalliy boyliklarni asraydi, balki sayyohlarga yanada mazmunli tajribani taqdim etadi – ular mahalliy madaniyat va tabiiy landshaftlar bilan bevosita tanishish imkoniyatiga ega bo'ladi. Cho'qqi mavsumidan tashqari sayohatni targ'ib qilishga qaratilgan marketing strategiyalari ikki tomonlama foyda keltiradi: ular turizmga tayanadigan hududlarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi, shuningdek, ekotizimlar duch kelayotgan iqlim muammolarining ayrimlarini yumshatishga xizmat qiladi. Vermont iqlimini baholash esa Vermontdagi sayyohlik faoliyatida nima sababdan faol rejalashtirish zarurligini yaqqol ko'rsatmoqda.

Mahalliy jamoalar, ayniqsa turizm bilan bog'liq hollarda, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. Ko'pgina hududlarda, masalan, G'arbiy Himoloy tog'larida, an'anaviy turmush tarzi o'zgaruvchan ekologik sharoitlar bilan uyg'unlashib ketgan bo'lib, mahalliy hamjamiyatlarni jalb etish chidamlilikni oshirishi va barqarorlikni ta'minlashi mumkin. Aholi moslashuv strategiyalarini shakllantirishda ishtirok etganida, ularning amaliy bilim va tushunchalari ko'pincha hududlarda samaraliroq ishlaydigan yechimlarga olib keladi. Masalan, Nanda Devi biosfera qo'riqxonasida qishloq xo'jaligi va ekoturizmga ayollarning rolini ta'kidlovchi loyihalar jamiyat aktivlarini mustahkamlash va moslashuvchanlik salohiyatini oshirishda haqiqiy istiqbolni namoyon qilmoqda.

Turizm bizning o'zgaruvchan iqlimimiz sharoitida jiddiy bosim ostida turibdi va yashil bo'lish endi shunchaki imkoniyat emas, balki zaruratga aylangan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'zgaruvchan ob-havo sharoitlari sayohatchilarning manzil tanlashdagi qarorlarini, ayniqsa Buyuk ko'llar kabi zaif ekotizimlarga ega hududlarda, chalg'itmoqda. Garchi ko'plab menejerlar bu muammolarni tushunsalar-da, ular ko'pincha mustahkam moslashuv rejalarini ishlab chiqishda qiyinchiliklarga duch kelishmoqda[7]. Masalan, Vermont iqlimini baholash natijalariga ko'ra, aniq va puxta o'ylangan rejalarsiz iqlim o'zgarishi shtat iqtisodiyotining asosiy qismlari – xususan, turizm va dam olish sektorlariga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Iqlim o'zgarishi hayotimizga tobora kuchli ta'sir ko'rsatmoqda, sayohat esa ushbu bosimni yanada kuchaytirmoqda – shuning uchun barqaror turizm juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sayohat sohasi atrof-muhitning oldindan aytib bo'lmaydigan o'zgarishlariga har qachongidan ham ko'proq duch kelmoqda va yangi hisobotlar shuni ko'rsatmoqdaki, sayohatga yashil yondashuvni qo'shish nafaqat zaif ekotizimlarga bo'lgan bosimni kamaytiradi, balki iqlim o'zgarishiga qarshi himoya buferi sifatida ham xizmat qiladi. Ko'plab holatlarda iqtisodiy o'sishni tabiatga nisbatan g'amxo'rlik bilan uyg'unlashtirish muvaffaqiyatli strategiyaga aylanmoqda; bu yondashuv Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM) bilan bog'liq bo'lib, iqlim muammolarini hal etish umumiy taraqqiyot uchun zarurligini ko'rsatadi. Ba'zida uch tomonlama foyda keltiruvchi siyosatlarni kuzatamiz – moslashuvni kuchaytiruvchi, salbiy ta'sirni kamaytiruvchi va taraqqiyotni rag'batlantiruvchi – va bu strategiyalar o'zgaruvchan iqlimga bardosh bera oladigan turizm asosini shakllantiradi. Sanoat barqarorlik sari intilar ekan, u nafaqat uglerod chiqindilarini qisqartiradi, balki yanada adolatli iqtisodiy imkoniyatlarni ham yaratadi. Bunday o'zgarishlar ko'pincha faqat chiqindilarni kamaytirish bilan emas, balki iqlim kutilmagan hodisalari sharoitida ham oldinga yo'l ochilishi bilan bog'liq. Shubhasiz, yashil sayohat amaliyotlarini qabul qilish – bu o'zgaruvchan dunyomizga moslashish sari tashlangan tartibsiz, ammo umidli qadamlardan biridir.

Iqlim o'zgarishi sayohat sohasiga kuchli bosim o'tkazmoqda va ekoturizm hali-ham barqarorlikni saqlab qolishning samarali vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda. U tabiatni asrash, atrof-muhit haqida bilim ulashish va shu orqali yovvoyi tabiatga nisbatan yanada chuqurroq mehr uyg'otishga asoslanadi. Bu esa o'z navbatida sayohatchilarni iqlimga chidamli yo'llarni tanlashga undaydi. Ko'plab tadqiqotlar turizm va tabiat o'rtasidagi chambarchas bog'liqlik mavjud muammolarni hal qilishda yangi, ba'zan noodatiy yondashuvlarni talab qilishini ko'rsatadi. Ekoturizm mahalliy korxonalarga ijobiy turtki berishi va jamoalarga sayyohlik tajribalarini o'z g'oyalari bilan uyg'unlashtirish orqali so'zini aytish imkonini yaratishi mumkin – bu esa eski, resurs talabchan sayohat odatlaridan voz kechishga yordam beradi. Ko'plab holatlarda samarali ekoturizm dasturlari barcha tomonlar manfaatlarini hisobga oluvchi siyosat harakatlari bilan uyg'unlashadi, bu esa sayyohlik joylarini iqlim o'zgarishlariga moslashtirishdek murakkab muammoni hal qilishga ko'maklashadi[8]. Yakuniy hisobda, ekoturizmning kengayishi nafaqat iqlim muammolarini yumshatadi, balki atrof-muhitga g'amxo'rlik qilish madaniyatini shakllantirish orqali barqaror sayohat kelajagiga asos yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi kunda hukumatlar va xususiy guruhlar iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish uchun birlashmoqda – bu esa turizm sohasiga jiddiy ta'sir ko'rsatayotgan muammolardan biridir. Iqlim o'zgarishi natijasida ayniqsa qirg'oq va orol hududlari ko'proq xavf ostida qolmoqda, shuning uchun kuchlarni birlashtirish ko'pincha barqarorlikni saqlab qolish uchun moslashuvchan strategiyalarni ishlab chiqishga olib keladi. Masalan, dengiz fazoviy rejalashtirishni olaylik; bu model rasmiylar va sanoat vakillarining o'z g'oyalari bilan uyg'unlashtirishi, ilmiy asosga tayanib, muhim qarorlar qabul qilishi mumkinligini ko'rsatadi. Bunday yondashuv nafaqat hozirgi zaif nuqtalarni aniqlashga xizmat qiladi, balki o'zini oqlashi mumkin bo'lgan moslashuvchan boshqaruv usullarini tajriba tariqasida qo'llab ko'rishga undaydi. Umuman olganda, resurslarni moslashuv yo'nalishiga yo'naltirish muhim ahamiyatga ega; turli sohalaridan olingan ma'lumotlarni birlashtirish orqali hamkorlikdagi harakatlar iqlim ta'sirini yumshatish bo'yicha mavjud bo'shliqlarni to'ldirishi mumkin[6]. Oxir-oqibat, iqtisodiyotimizni ham, atrof-muhitni ham himoya qiladigan turizm modellarini shakllantirish uchun davlat va xususiy sektor vakillarining hamkorligi muhim bo'lib qolmoqda.

Iqlim o'zgarishi sayyohlik sohasini larzaga solmoqda va ko'plab hududlar o'zlarini qayta kashf etishga urinmoqda. Ayrim joylar, masalan, o'z jamoalarida barqarorlik va kundalik g'amxo'rlik g'oyalari bilan birlashtirishga

intilmoqda. Masalan, Maldiv orollarini olaylik – ular dengiz sathining ko'tarilishidan zarar ko'rmaslik uchun dengiz devorlari va marjon riflari saqlashga qaratilgan loyihalarga sarmoya kiritmoqda. Kosta-Rika ham shunga o'xshash yondashuvni tanlagan – ular ekoturizmga tayanib, sayyoramiz haqida qayg'uruvchi sayyohlarni jalb etish uchun o'zining boy tabiiy go'zalligidan faol foydalanmoqda. Bu harakatlar nafaqat zaif ekotizimlarni himoya qiladi, balki mahalliy aholi uchun yangi va ba'zan kutilmagan daromad manbalarini yaratadi. Umuman olganda, iqlim xizmatlaridan oqilona foydalanish bugun yanada muhim tus olmoqda; bu esa turizm korxonalari va sayohatchilar uchun iqlim xavflariga yuz tutgan paytda ongli va mas'uliyatli qarorlar qabul qilish imkoniyatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Baker, Daniel V, Carlson, Sam, Ford, Sarah, Galford, et al. (2014) Considering Vermont's Future in a Changing Climate: The First Vermont Climate Assessment. doi: <https://core.ac.uk/download/215155341.pdf>
2. Lemieux, Christopher J., Malone, Leslie, Scott, D.J. (2011) Climate Services to Support Sustainable Tourism and Adaptation to Climate Change. doi: <https://core.ac.uk/download/228303349.pdf>
3. Maren A. Lau (2025) Adaptation to Sea-level Rise in the People's Republic of China – Assessing the Institutional Dimension of Alternative Organisational Frameworks. doi: <https://core.ac.uk/download/pdf/7080034.pdf>
4. Emma Whittingham, Jock Campbell, Philip Townsley (2010) APFIC/FAO Regional Consultative Workshop: Securing sustainable small-scale fisheries: Bringing together responsible fisheries and social development, Windsor Suites Hotel, Bangkok, Thailand 68 October 2010. doi: <https://core.ac.uk/download/75777521.pdf>
5. Bood, Nadia, Dyer, Jen, Fish, Marianne, Gordon, et al. (2013) An investigation of the evidence of benefits from climate compatible development.
6. Amy Snover, Lara J. Hansen, Louise Jackson, Rachel M. Gregg, Susan Ellworth, Vicki Arroyo (2013) The State of Adaptation in the United States: An Overview. doi: <https://core.ac.uk/download/71361521.pdf>
7. Chin, Natalie (2016) Exploring the potential impacts of climate change on North America's Laurentian Great Lakes tourism sector. doi: <https://core.ac.uk/download/145190726.pdf>
8. Jones, Andrew (2015) Economic and labour market implications of climate change on the tourism sector of the Maltese Islands. doi: <https://core.ac.uk/download/46603789.pdf>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>